

**BİLGİSAYAR DESTEKLİ NİTEL VERİ ANALİZİNDE GÖMÜLÜ TEORİ DESENİNİN
KULLANIMI: ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER
EBÜLTENLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA****Dr. Hakan METE** **ÖZET**

Bilimsel literatür içerisinde fazlaca uygulama alanı bulan nitel veri analizi çalışmaları, çeşitli kaynaklardan toplanan bilgileri sınıflandırma, yorumlama ve yeniden anlamlandırma süreçlerini barındırmaktadır. Araştırmacılar analiz içerisinde mevcut varsayımların analiz ya da test edilmesi temeline dayanan tümden gelimci bir anlayış veya toplanan verilerin derinlemesine analiz edilerek temel teorilerin ilk kez keşfedildiği ve yeniden yorumlandığı tüme varımcı bir anlayış tercih etmektedir. Bu çalışma, veri seti ya da bilgi yığını içerisindeki temel kuramı ortaya çıkarmayı hedefleyen bir nitel araştırma deseni olarak Gömülü Teori'nin, bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılım programlarıyla kullanılmasını araştırmaktadır. Bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımları, araştırma süreçlerinin tek bir uygulama üzerinden takip edilmesi, birlikte çalışabilirlik ve raporlama gibi konularda çalışmalara önemli katkılar sağlamaktadır. Bu çalışma, Nvivo Nitel Veri Analizi Yazılımı kullanılarak veri setinin oluşturulması, sınıflandırılması, kodlanması, analiz edilmesi ve raporlanması süreçlerinin örnek bir uygulama üzerinden incelemesini amaçlamaktadır. Araştırmanın veri setini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından 2021 yılı içerisinde yayınlanan E-bültenler oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda okuyucular, bilgisayar destekli nitel veri analizi uygulaması kullanarak gerçekleştirilen Gömülü Teori deseniindeki bir araştırmanın aşamalarını adım adım izleme ve uygulama imkânı bulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Araştırma Yöntemleri, Nitel Veri Analizi, Gömülü Teori, Nvivo, Örnek Uygulama

JEL Kodları: C80, D83, I23.

* Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Sakarya/ Türkiye. E-mail: hakanmete8@gmail.com

Makale Geçmiři/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 30 Kasım / November 2021

Düzeltilme Tarihi / Revision Date : 10 Ocak / January 2022

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 15 Mart / March 2022

USAGE OF GROUNDED THEORY IN COMPUTER AIDED QUALITATIVE DATA ANALYSIS: A RESEARCH ON FOREIGN AFFAIRS BULLETINS OF TURKISH MINISTRY OF LABOR AND SOCIAL SECURITY

ABSTRACT

Qualitative data analysis studies, which find many applications in the scientific literature, include the processes of classifying, interpreting and re-meaning the information collected from various sources. Researchers prefer a deductive approach based on the analysis or testing of existing assumptions in the analysis, or an inductive approach in which the fundamental theories are discovered and reinterpreted for the first time by analyzing the collected data in depth. This study researches the use of Embedded Theory as a qualitative research design that aims to reveal the basic theory in the data set or information stack, with computer aided qualitative data analysis software programs. Computer-aided qualitative data analysis software has made significant contributions to studies such as monitoring research processes through a single application, interoperability, and reporting. This study aims to examine the data set creation, classification, coding, analysis and reporting processes through a sample application using Nvivo Qualitative Data Analysis Software. E-bulletins published by the Ministry of Labor and Social Security General Directorate of Foreign Relations in 2021 constitute the dataset of the research. As a result of the research, the readers will have the opportunity to follow and apply the steps of the qualitative data analysis study in the Grounded Theory Pattern, which is carried out using computer-assisted qualitative data analysis application, step by step.

Keywords: *Research Methods, Qualitative Data Analysis, Grounded Theory, Nvivo, Sample Application*

JEL Classification: *C80, D83, I23.*

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun bilgi çağı olarak adlandırılan 21.Y.Y.'da veri bilimine gösterdiği ilginin artması beraberinde birçok sonuç doğurmuştur. Teknolojik bir gelişme olarak görülen bilgi ve iletişim araçları toplumsal, ekonomik ve akademik hayat içerisinde tüm süreçleri değiştirmiştir. Bilgi teknolojileri kavramı içerisinde tanımlanan yazılım, insan beyni ile gerçekleştirilen faaliyetlerin büyük bir çoğunluğunda kullanılabilir niteliğe kavuşmuştur.

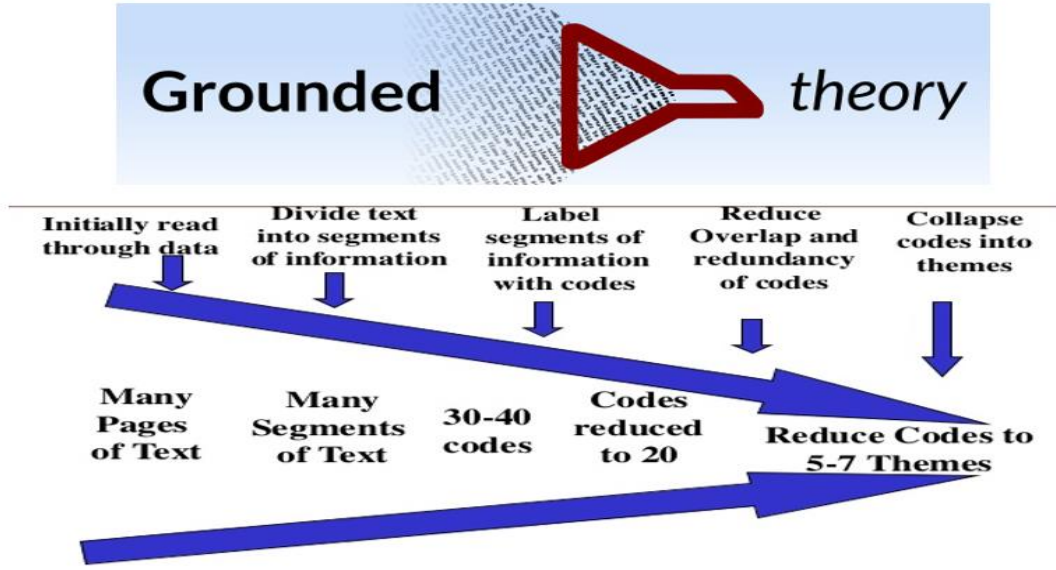
Araştırma yöntemlerinde bilgisayar destekli yazılımlar kullanılması ilk olarak nicel araştırmalarda başlasa da yazılım teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte nitel analizleri de kapsamıştır. Bilgisayar, niteliksel araştırmalar içerisinde toplanan gözlem, görüşme ve doküman gibi verilerin kayıt edilmesi, detaylı olarak sınıflandırılması ve nihayetinde analiz edilmesi süreçlerinde araştırmacıya birçok olanak sağlamaktadır. Burada araştırmacı bu süreçleri kağıtlarda ve kendi eli marifetiyle de yapabilir fakat bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması kayıtların doğruluğu ve en önemlisi harcanan zaman ve enerji açısından önemli katkı sağlayacaktır (İlgar ve İlgar, 2014:44).

Nitel veri araştırmasında temel araç olarak geliştirilmiş yazılımların kullanılması literatürde Bilgisayar Destekli Nitel Veri Analizi (Computer Asisted Qualitative Data Anaysis – CAQDAS) olarak kavramlaştırılmaktadır. Uygulamadaki ilk örnekleri 1960’lı yıllarda ana bilgisayarların metinsel verileri temel düzeyde kelime kullanımı ve sıklığı ile standartlaştırılmış ölçülerinin analiz edilmesi kabul edilmektedir. İnternet ve yazılım teknolojilerinin gelişmesi, bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımlarının verilerin dijitalleştirilmesi ve birlikte çalışabilirlik gibi günümüzdeki niteliklerine sahip olmasını sağlamıştır. Çeşitli yönleriyle farklılık gösteren birçok nitel veri analizi yazılımı geliştirilmiştir. Bunların en yaygın olarak kullanılanları Nvivo, Atlas.ti, MaxQDA, QDAMiner ve HyperResearch adlı programlardır (Silver and Lewins, 2014:5). Araştırma içerisinde örnek verilerin analiz edileceği nitel veri analizi yazılımı olarak Nvivo programının 12 Release 1.5.1 sürümü kullanılmıştır. Gömülü Teori deseninde gerçekleştirilecek bir analizde Nvivo yazılımının tercih edilmesinin nedenlerinden en önemlisi programın kodları temalar altında toplama, veriler arasında ilişkiler kurma ve görsel raporlama gibi özelliklerinin gelişmiş olmasıdır.

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak analiz edilen her bir çalışma kendine özgü yöntemler ve yaklaşımlar içermektedir. Bu yaklaşımlar araştırmanın konusu, amacı, araştırmacının niteliği ve veri setinin özellikleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Çalışmanın en başında amaca uygun, gerçekçi ve doğru planlama yapmak büyük önem taşımaktadır. Nitel araştırma deseni kavramı, araştırma konusunun belirlenmesinden sonuçların tartışılmasına kadar tüm araştırma süreçlerinin birbiriyle tutarlı olmasını sağlayan bir strateji olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005:69). Araştırma deseni çalışmanın yöntemini belirler.

Nitel araştırma desenleri içerisinde bu çalışmanın konusu olan Gömülü Teori, 1967 yılında Amerikalı sosyologlar Barney Glaser ile Anselm Leonard Strauss tarafından geliştirilmiştir. Yaklaşımın temelinde yeni bir teori oluşturmak ya da verilerin içerisine gizlenmiş teoriyi ortaya çıkarmak bulunmaktadır. Bu yönüyle daha önce ortaya çıkarılan teorileri analiz eden tümden gelimci anlayış yerine parçadan bütüne ulaşmaya çalışan tüme varımcı bir yaklaşım göstermektedir (Bingöl, 2020:1505).

Şekil 1. Gömülü Teorinin Aşamaları

Kaynak: TURNER, 2016 :1

<https://www.quirkos.com/blog/post/qualitative-grounded-theory-overview> Er.Tar.:12.06.2021

Teorinin temelinde nitel veri setlerini, irdelenen konular düzeyinde bölümlere ayırmak, bu bölümleri etiketlemek, birleştirmek ve ilk etapta görünmeyen içerisine gizlenmiş az sayıdaki ana temaya ulaşmak bulunmaktadır. Ana temalara ulaşmak için yöntem içerisinde verileri toplarken kodlamak, kod yapısını her düzeyde test ederek dinamik olarak geliştirmek, oluşturulan kodlara göre nitel verileri tekrar tanımlamak süreçleri takip edilmektedir.

Çalışma, desen olarak Gömülü Teori'nin seçildiği araştırmalarda Şekil-1 ile gösterilen aşamaların bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımı Nvivo kullanılarak gerçekleştirilmesini incelemektedir. Örnek veri seti kullanılarak nitel bilgilerin toplanmasından ana temaların elde edilmesine kadar tüm işlemlerin yazılım üzerinde hangi menü ve işlemler takip edilerek tamamlandığını açıklamak amaçlanmaktadır. Çalışma sonucunda bilgisayar yazılımı üzerinde nitel veri analizi araştırmasının adımları detaylı olarak izlenebilecektir.

Veri setini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından 2021 yılı içerisinde yayınlanan E-bültenler oluşturmaktadır. Bültenler bakanlık uzmanları tarafından dünya çalışma hayatı dinamiklerinin izlendiği ve raporlandığı yayınlardır. Dünyada yaşanan değişikliklerin bakanlık tarafından algılanış biçiminin ortaya çıkarılması ve gerçekleştirilen politikaların yorumlanması açısından önemlidir. Covid-19 pandemisi etkisinde geçen 2020 ve 2021 yılları sonucunda toplumsal, ekonomik ve siyasal hayatı önemli düzeyde etkilenmiştir. Bu gerçeğin paralelinde araştırma sonucunda en fazla değinilen konu Covid-19'un çalışma hayatına etkileridir.

Nvivo nitel veri analiz yazılımı ile Gömülü Teori deseniindeki bir araştırmanın uygulamalı olarak incelendiği çalışmaya ait alan yazın taraması sürecinde genel olarak bilgisayar destekli nitel veri analizi yöntemlerini araştıran (Tesch:1990, Silver ve Lewis:2014, Yurdakul vd.:2016, İlgar ve İlgar:2014, Çelik

vd.:2020), gömülü teori kuramını açıklayan (Glaser ve Strauss:1967, Ellis:1993, Aksakal ve Kırkaya:2013, İlgar ve İlgar:2013, Bulduklu:2019) ve bazı farklı yöntemlere ait örnek uygulamaları içeren araştırmalara (Çayır ve Sarıtaş:2017, Baş ve Akturan:2017), rastlanmıştır. Araştırmanın gömülü teori uygulaması olması ve veri toplama sürecinden analizin tamamlanmasına kadar yazılım üzerinden gerçekleştirilen tüm işlemleri incelemesi açısından diğer alan yazın örneklerinden ayrılmaktadır. Çalışmanın bir diğer özgün yönü, Gömülü Teori deseni süreçlerini bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımı ile gerçekleştirirken başka bir araştırmayı da ihtiva etmesidir. Araştırma içerisinde örnek olarak başka bir araştırma daha yapılmaktadır. Araştırmanın yöntemi, uygulanması, tartışma ve sonuç bölümleri örnek araştırmayı ifade etmektedir. Öneriler bölümünde gömülü teori deseninde kurgulanmış nitel bir veri analizinde dikkat edilmesi gereken hususlar aktarılmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Örnek araştırmanın yöntemi gömülü teori deseninde kurgulanmış nitel bir veri analizidir. Veri seti Nvivo yazılımının yeteneği sayesinde internetten otomatik olarak indirilerek toplanmıştır. Okuması yapılan veriler hakkında ilk olarak dokümanların sınıflandırması süreci takip edilmiştir. Araştırmanın konusu ve amacı doğrultusunda veriler hakkında yapılan sınıflandırma veri seti hakkında ilk bilgileri sağlamaktadır. Daha sonra temel kelime analizleri yapılmıştır. Temel kelime analizleri içerisinde dokümanlarda en fazla kullanılan kelimeler, kelime öbekleri ve bunların öncül ve artçıl kelimeleri analiz edilmektedir. Araştırma konusu hakkında yapılan literatür taraması, okuma ve temel kelime analizleri kullanılarak kodlama altyapısı meydana getirilmiştir. Kodlama, nitel veri analizi yazılımına dokümanları analiz ederken kullanacağı temel sınıflandırmayı sağlamaktadır. Bu aşamadan sonra yazılımın özellikleri kullanılarak dokümanlar üzerinde istenilen analizler yapılabilmektedir. Analizler içerisinde kodlanmış dokümanların birbiri ile ilişkilerinin ortaya çıkarılması, benzerliklerin ölçülmesi ve temaların oluşturulması gibi birçok imkân bulunmaktadır. Bilgisayar destekli nitel araştırma yazılımı tarafından gerçekleştirilen analizler ile nitel araştırmanın konusuna ve amacına uygun olan sonuçlar ortaya çıkarılmaktadır. Yazılımın grafiksel imkanları analizlerin dokümante edilmesinde araştırmacıya büyük olanak sağlamaktadır.

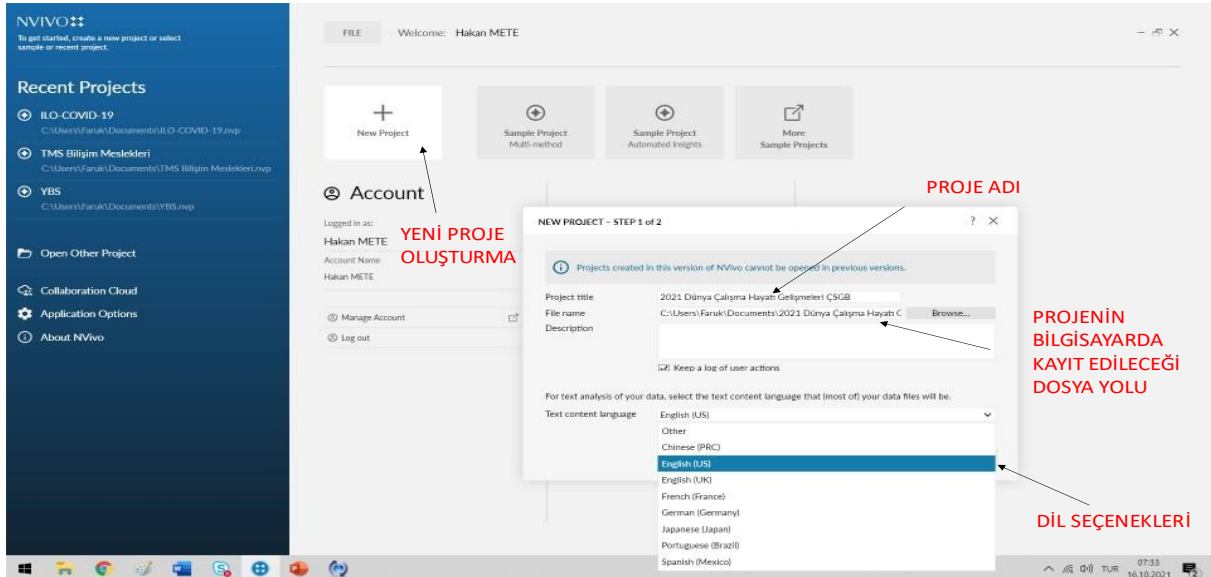
Örnek araştırmanın konusu 2021 yılı içerisinde dünya çalışma hayatı ve sosyal güvenlik gelişmelerinin incelenmesidir. Bu amaçla çalışmanın kapsamını oluşturacak veri setini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından 2021 yılı içerisinde yayımlanan Dış İlişkiler E-Bülten'leri oluşturmuştur. Örnek çalışmanın amacı 2021 yılında dünya çalışma hayatında yaşanan gelişmelerin ana temalarını ortaya çıkarmaktır. Araştırma içerisinde aylık olarak yayınlanan 8 e-bülten incelenmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN UYGULANMASI

Araştırma içerisinde bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılım olarak Nvivo kullanılacaktır. Nvivo programı <https://www.qsrinternational.com/nvivo-qualitative-data-analysis-software/home/> web sayfası üzerinden satın alınabilir ya da 30 günlük deneme sürümü indirilebilir. Satın alma seçenekleri içerisinde kullanım yeri, kullanım amacı, bilgisayar işletim sistemi ve ek modüller bulunmaktadır. Kullanım yeri açısından akademik, akademik olmayan ve öğrenci, kullanım amacı açısından özel kullanım ve şirket/kurum için kullanım, işletim sistemi açısından Windows ve Mac seçilebilmektedir. Programın temel yapısına ek olarak, ses ve video dosyalarını detaylı analiz etme fonksiyonu bulunan uyarlama (transcription) modülü ve takım çalışmalarında kullanmak amacıyla birlikte çalışabilirlik (collobration) modülleri satın alınabilmektedir.

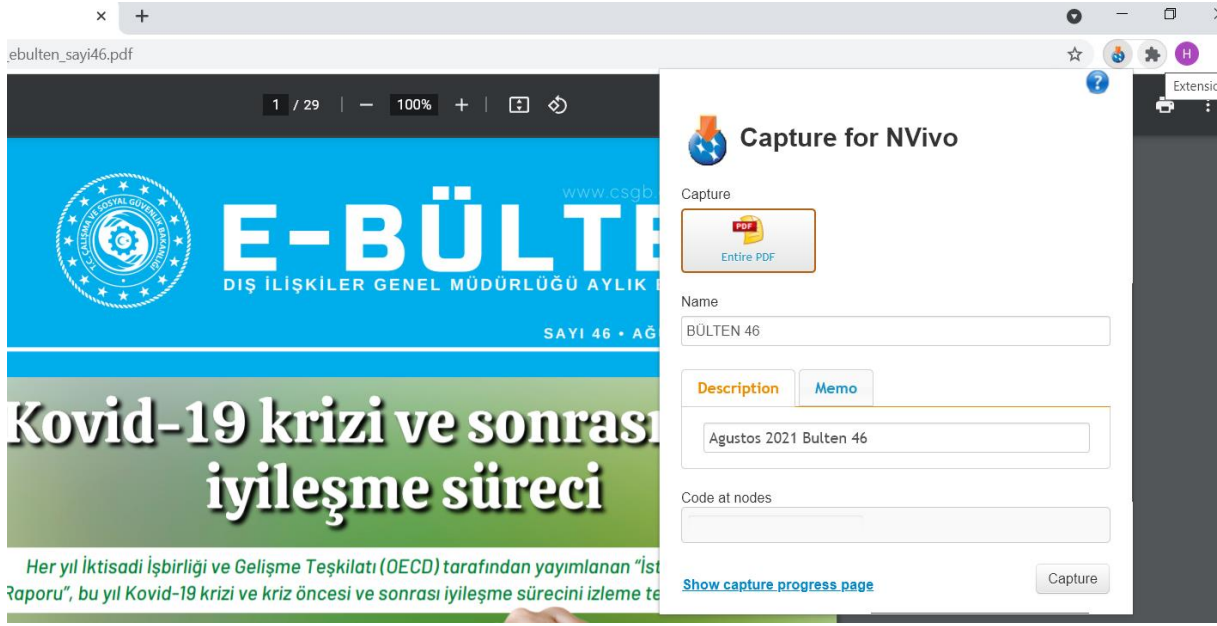
Gömülü Teori deseni kullanılarak örnek bir araştırmayı inceleyecek çalışma, öncelikle bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımı Nvivo’da proje oluşturmak ile başlamaktadır. Her bir çalışma yazılım üzerinde Proje olarak tanımlanmaktadır. Bilgisayara programı indirip kurduktan sonra açılan ekranda New Project seçilmekte ve projenin adı, bilgisayarda kayıt edileceği dosya yolu ve dil seçenekleri tanımlanmaktadır. Dil seçenekleri içerisinde İngilizce, Çince, Fransızca, Almanca, Japonca, Portekizce ve İspanyolca bulunmaktadır. Türkçe dil seçeneğinin bulunmaması veri seti içerisindeki Türkçe karakterlerin analiz edilmesi noktasında sorunlara neden olabilmektedir.

Şekil 2. Yazılım Üzerinden Proje Oluşturmak

Şekil 2’de gösterilen adımlar ile proje adı ve dili seçildikten sonra proje oluşturma aşaması tamamlanmaktadır. Örnek projemizin veri setini oluşturan e-bülten dosyaları <https://www.csgeb.gov.tr/yayinlar/bultenler/dis-iliskiler-e-bulten/> linkinden Nvivo’nun internet tarayıcısı otomatik doküman indirme eklentisi Ncapture kullanılarak toplanmıştır.

Şekil 3. Nvivo Ncapture Eklentisi ile Otomatik Veri Toplama

Kullanılan internet tarayıcısındaki eklentiler bölümünden indirilip kurulan Ncapture, Nvivo'nun otomatik veri toplama imkânı sunan araçtır. Bu araç sayesinde veriyi toplarken açıklama ve notlar yazma ile kaynağında kodlama yapılabilmektedir. Toplanmak istenen doküman Capture tuşuna basıldığında bilgisayara nvcx uzantılı dosya olarak inmekte ve bu dosya Nvivo'ya kaynak olarak eklenebilmektedir. Dosyalar indirildikten sonra yazılım üzerinde Import→Data→Files bölümüne sağ tuş Import Files tıklanarak dokümanlar aktarılmaktadır.

Verilerin toplanması süreci tamamlandıktan sonra okuma işlemleri yapılmıştır. Uygulama üzerinde okuma yaparken dipnot ve notlar alınmaktadır. Tüm doküman üzerinde sağ tuş "New Memo" ile hatırlatıcı notlar ve dokümanın belirli bölümleri seçilerek sağ tuş "New Annotation" ile dipnotlar yazılmaktadır. Alınan not ve dipnotlar araştırmacıya analiz bölümünde hatırlatıcı bilgiler sağlamaktadır.

Okuma işlemi tamamlanınca çalışmanın konusu ve amacı doğrultusunda dokümanlar sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Örnek veri seti içerisinde bültenlerin hangi yıl ve aya ait olduğu, makalelerin hangi ülke ile ilgili olduğu ve hangi konulara değinildiğine göre sınıflandırma yapmak mümkün olmuştur. Program içerisinde sınıflandırma işlemi Import→Data→Files Classifications bölümüne sağ tuş New Classifications tıklanarak yapılmıştır. Oluşturulan Documents sınıflandırmasına sağ tıklanarak New Attributes ile özellikler belirlenmiştir. Ay ve Yıl özelliğine Ocak 2021'den Eylül 2021'e kadar aylar, Ülke özelliğine Almanya, Fransa, Hollanda ve makalelerin ilgili olduğu tüm ülkeler atanmıştır.

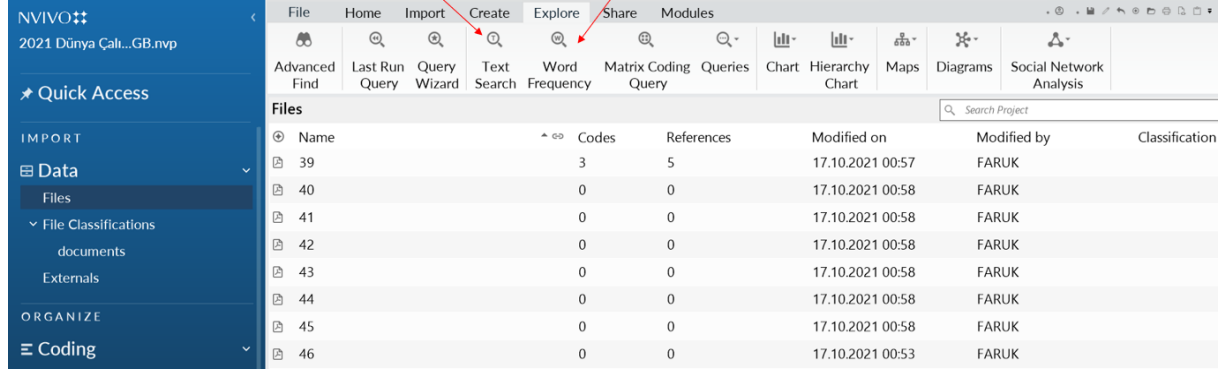
Sınıflandırma analizleri tamamlandıktan sonra bültenlerde en fazla geçen kelimeler ve bu kelimelerin öncesinde ve sonrasında kullanılan kelimeleri analiz eden "Word Frequency" ve "Text

Search”ler yapılmaktadır. Analizler sonucunda araştırmacı bülten içerikleri hakkında ilk bilgileri edinmiş olacaktır. Kelime analizleri yazılım üzerinden “Explore” bölümünden gerçekleştirilmektedir.

Şekil 4. Word Frequency ve Text Search Analizleri

2. Aşama Öncül ve Artçıl Kelime Analizlerinin Yapıldığı Text Search

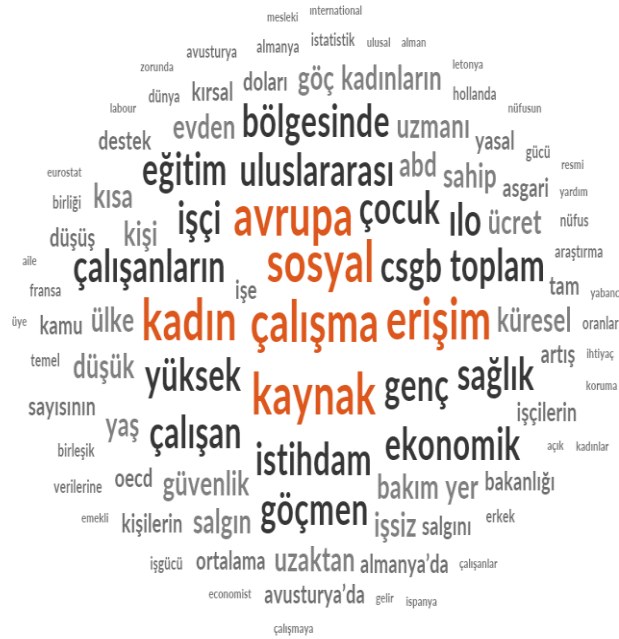
1. Aşama Kelime Sıklık Analizleri ve Kelime Bulutu Analizinin Yapıldığı Word Frequency

Files	Name	Codes	References	Modified on	Modified by	Classification
39		3	5	17.10.2021 00:57	FARUK	
40		0	0	17.10.2021 00:58	FARUK	
41		0	0	17.10.2021 00:58	FARUK	
42		0	0	17.10.2021 00:58	FARUK	
43		0	0	17.10.2021 00:58	FARUK	
44		0	0	17.10.2021 00:58	FARUK	
45		0	0	17.10.2021 00:58	FARUK	
46		0	0	17.10.2021 00:53	FARUK	

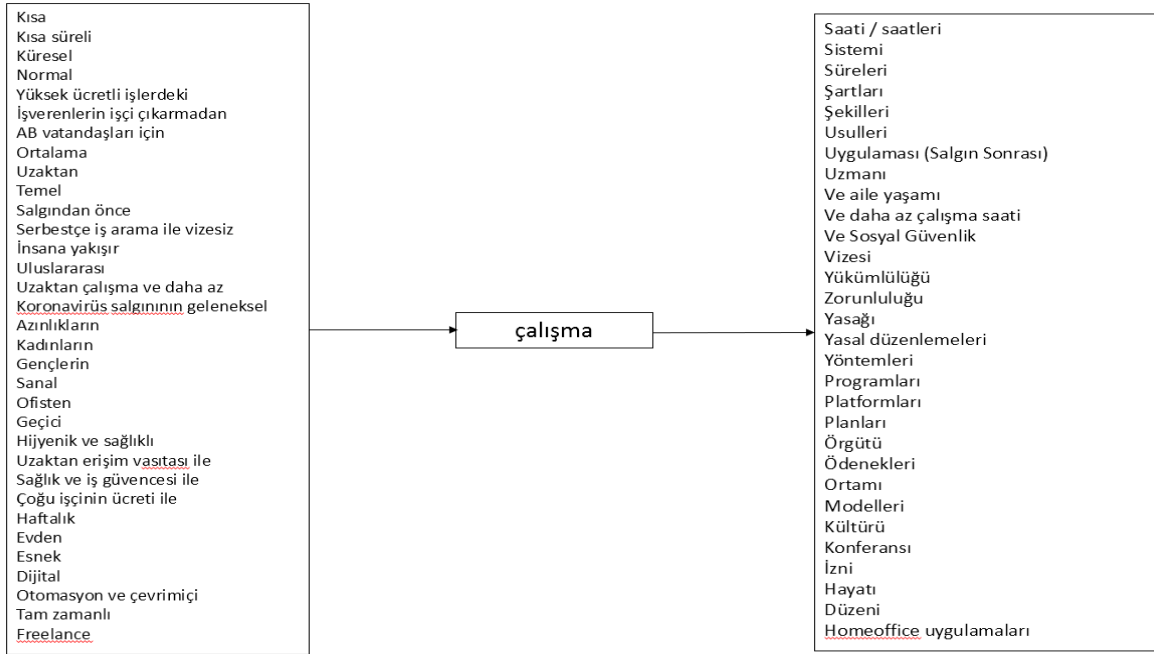
Gerçekleştirilen ilk kelime frekans analizinde bağlaçlar (ile, için, ve), yıl ifadeleri (2020, 2021) ve kısaltma (www, pdf) gibi bazı kelimeler analizin anlamını yitirmesine neden olacağı için kapsam dışına çıkarılmaktadır. Yazılım üzerinde bu tip kelimeler “Add To Stop Words List” tuşuna basılarak kapsam dışı kelimeler listesine eklenmektedir. Kapsam dışına eklenen kelimelerden sonra tekrar Word Frequency analizi yapılmaktadır. Çıkan sonuca göre araştırmacı veri seti ve içerisinde geçen konular hakkında ilk bilgileri edinmektedir.

Şekil 5. Kelime Bulutu Analizi

Şekil 5’te gösterilen kelime bulutu analizi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından 2021 yılı içerisinde yayınlanan E-bültenler içerisinde en fazla çalışma, kadın, erişim, kaynak, sosyal ve Avrupa kelimelerinin geçtiğini tespit etmiştir. Analizin devamında bu kelimelerden sonra ikinci düzeyde çalışan, istihdam, göçmen, ekonomik, genç, işçi, sağlık, eğitim ve ekonomik gibi kelimelere rastlanmıştır. Üçüncü düzeyde salgın, güvenlik, yaş, evden, göç, bakım, işsiz, uzaktan, ücret ve destek kelimeleri bulunmaktadır. Araştırmacı yaptığı okumalar ve araştırmanın konusu ve amacına bağlı kalarak kelime bulutu sonucunda çıkan kelimelerden öncül ve artçıl kelime analizi yapılacaktır belirlemektedir. Öncül ve artçıl kelime analizleri ile dokümanlar içerisinde en fazla geçen konular tespit edilmekte ve kodlama yapısı oluşturulmaktadır.

Şekil 6. Çalışma Kelimesi Öncül ve Artçıl Kelime Analizi

Bültenlerde en fazla sayıda kullanılan kelime olan çalışma, öncül ve artçıl kelime analizine tabi tutulmuştur. Analize göre çalışma kelimesi ile ilişkili olarak kısa süreli çalışma, çalışma saat ve süreleri, uzaktan çalışma, koronavirüs salgını öncesi ve sonrasında çalışma farklılıkları, insana yakışır çalışma, sanal çalışma, geçici çalışma, evden ve esnek çalışma, azınlık, kadın ve gençler gibi savunmasız tipteki çalışanlar, çalışma vizeleri, çalışma platformları, çalışma düzeni ve sosyal güvenlik gibi konulara değinilmiştir. Araştırmacı tarafından analizin omurgasını oluşturacak kodlama yapısı, okuma ve kelime analizleri sonucunda oluşturulmaktadır. Kodlar yazılımın Coding ana bölümündeki Codes bölümüne sağ tuş “New Code” seçilerek oluşturulmuştur.

Örnek veri seti içerisindeki ana kodlar, ayrımcılık, covid-19 etkileri, emeklilik, endüstri ilişkileri, göç, işsizlik ve ücret olarak oluşturulmuştur. Ayrımcılık ana kodu altında cinsiyet ayrımcılığı tanımlanmıştır. Bültenler içerisinde oldukça fazla şekilde değinilen çalışma yaşamına Covid-19

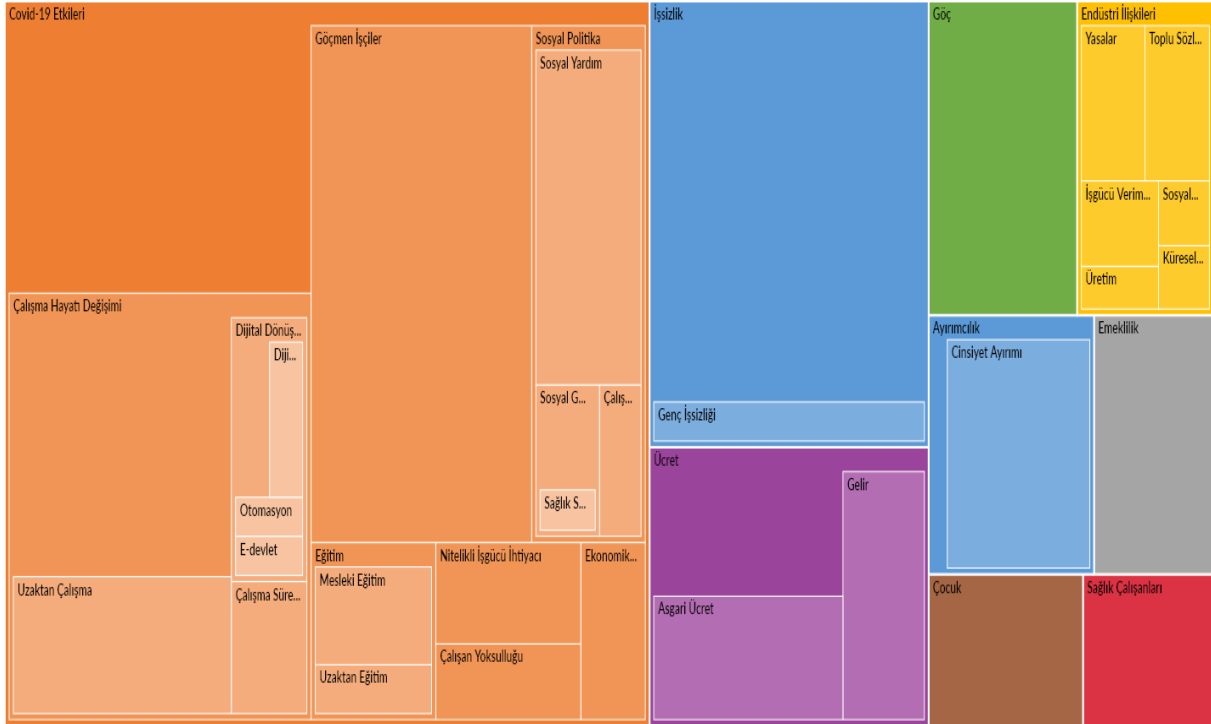
virüsünün etkileri ana kodu altında, çalışan yoksulluğu ve çalışma hayatı değişimi alt kodları bulunmaktadır. En alt düzeyde çalışma süreleri, dijital dönüşüm, uzaktan çalışma, eğitim, ekonomik destekler, göçmen işçiler, nitelikli işgücü ihtiyacı, sosyal politika, çocuk işçiler ve sağlık çalışanları kodları oluşturulmuştur. Endüstri ilişkileri ana kodu altında, işgücü verimliliği, küresel iş birliği, sosyal diyalog, toplu sözleşme, üretim ve yasalar alt kodları tanımlanmıştır. Son olarak işsizlik ana kodu altında genç işsizliği, ücret ana kodu altında asgari ücret ve gelir kodları bulunmaktadır. Emeklilik ve Göç ana kodlarına herhangi bir alt kod tanımlanmamıştır.

Tablo 1. Oluşturulan Kodlar (Alfabetik Sıra)

TEMA	KATEGORİ	KOD
Ayrımcılık	Cinsiyet Ayrımı	
Covid-19 Etkileri	Çalışan Yoksulluğu Çalışma Hayatı Değişimi	Çalışma Süreleri Dijital Dönüşüm Uzaktan Çalışma Eğitim Ekonomik Destekler Göçmen İşçiler Nitelikli İşgücü İhtiyacı Sosyal Politika Çocuk İşçiler Sağlık Çalışanları
Emeklilik		
Endüstri İlişkileri	İşgücü Verimliliği Küresel İş birliği Sosyal Diyalog Toplu Sözleşme Üretim Yasalar	
Göç		
İşsizlik	Genç İşsizliği	
Ücret	Asgari Ücret Gelir	

Tablo 1’deki belirtilen ana ve alt kodlar doğrultusunda tanımlanan kodlama yapısının oluşturulması süreci sonrasında bültenlerde bulunan ifadeler yazılım içerisinde ilgili kodlara atanması gerçekleştirilmiştir. Programa aktarılan bülten dosyalarında değinilen konular paragraf, doküman bölümü veya dokümanın tamamı şeklinde ilgili koda atanmıştır. Files bölümünden açılan pdf dosyalarının bölümleri fare yardımı ile seçilerek sağ tuş “Code Selection” seçeneğinden çıkan ekranda istenilen koda ataması yapılmıştır. Tüm dosyaların kodlanması işlemi tamamlanınca dokümanların ana temalarına ulaşmak amacıyla sıklıklarına göre en fazla değinilen kodlara ulaşılmıştır.

Grafik 1. Kodlama Hiyerarşi Yapısı

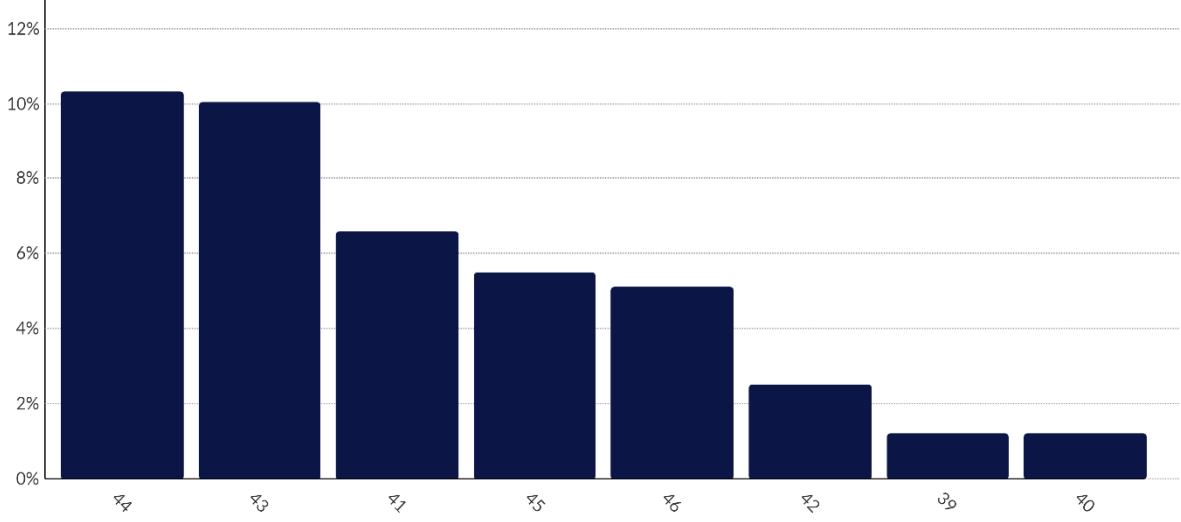

Veri setini oluşturan pdf bülten dosyalarının yazılım içerisinde açılması ve her bir ifade, satır, paragraf ve doküman bölümlerinin oluşturulan kodlara atanması işlemi sonucunda Şekil 7’deki kodların hiyerarşik yapısı ortaya çıkmıştır. Analiz, dokümanlar içerisinde Covid-19 pandemisinin iş yaşamına etkisini başat konu olarak tespit etmiştir. Covid-19’un etkileri içerisinde de en çok değinilen konuların göçmen işçiler başta olmak üzere çalışma hayatı değişimi, eğitim, nitelikli işgücü ihtiyacı ve yoksulluk olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan işsizlik, ücretler, endüstri ilişkileri ve ayrımcılık konularının bültenler içerisindeki diğer önemli konular olduğu ortaya çıkmıştır.

Konuların hiyerarşi yapısının ortaya çıkması sonrasında kodlardan temalara ulaşmak maksadıyla kodlar arasındaki ilişkiler tanımlanmaktadır. Bunun için yazılım üzerindeki Relationship bölümü kullanılmaktadır. Örnek araştırma içerisinde Covid-19’un Etkileri ana bölümündeki Göçmen İşçiler kodu ile diğer bölümdeki Göç kodu, işsizlik kodu ile Covid-19’un etkileri ana kodu ve çalışma hayatı değişimi kodu ile endüstri ilişkileri kodu ilişkili kodlar olarak atanmıştır. Kodlar arasında ilişkilerin oluşturulması yazılım üzerinden ana temaların tespit edilmesi sürecine katkı sağlayacaktır.

Araştırma, kodların bültenler içerisinde değinilme sıklığını ölçerek pandemi sürecinde dünya çalışma hayatında gündem olan konuların zaman paternlerini çıkarmayı hedeflemiştir. Yazılımda Explore ana bölümündeki Chart bölümünden Coding chart oluşturularak konuların bültenlerde bahsedilme sıklıkları ortaya çıkarılmıştır. Çıkan grafikler üzerinden araştırmacı yapacağı yorumlar sayesinde bir konunun konuşulma yoğunluğunu ortaya çıkaracaktır.

Grafik 2. İşsizlik Kodunun Yoğunluk Analizi

Şekil 8'deki İşsizlik Kodu Yoğunluk Analizi, başat konular içerisindeki işsizliğin Mayıs ve haziran aylarında bültenlerde fazlaca izlendiğini ve konu yoğunluğunun giderek arttığını göstermektedir. 2021 yılının Ocak, Şubat ve Mart aylarındaki bültenlerde işsizlik konusundaki makalelerin sayısı az sayıda iken, Nisan'dan itibaren başlayan artış ile mayıs ve haziran aylarında en üst seviyeye ulaşmıştır. Analiz içerisinde araştırmanın amacına katkı sağlayacak kodların yoğunluk analizleri yapılmakta ve gerçekleştirilen okumalara paralel olarak dünya çalışma hayatında gündem olan konulara ilişkin ana temalar ortaya çıkmaktadır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

2021 yılı dünya çalışma hayatı gelişmelerini konu alan örnek çalışma, global ölçekte çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri alanında en fazla tartışılan konuları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın veri setini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından aylık olarak yayımlanan Dış İlişkiler E-bültenleri oluşturmaktadır. Bültenlerde OECD ve ILO gibi küresel ölçekteki kuruluşların mevcut durumu tespit ve tavsiye kararlarını içeren makaleler olduğu gibi ülkelere özgü konular ve politikaları konu alan makaleler de bulunmaktadır.

Araştırma sonucunda bültenlerde en fazla öne çıkan konu, 2020 yılından itibaren toplumsal, ekonomik ve siyasal hayatı önemli düzeyde etkileyen Covid-19 pandemisinin çalışma hayatına etkileridir. Yayınlanan makaleler, ülkelerin pandemi karşısında iş hayatında yaşadığı güçlükler ve gerçekleşen olumsuz etkilerin ortadan kaldırılmasına yönelik politikalarını tartışmaktadır.

Çalışmalarda salgın ve karşı tedbirlerinden en fazla etkilenen grupların niteliksiz işçiler, göçmen işçiler ve kadınlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Ülkelerin toplumsal sağlığı korumak amacıyla uyguladığı sokağa çıkma yasakları, uzaktan çalışma ve fiziksel mesafelerin artırılması gibi tedbirler en fazla

nitelsiz işgücüne ihtiyaç duyan sektörlerde yavaşlamaya neden olmaktadır. Bu duruma ek olarak tüm işletmelerin azalan gelirlere ve yaşanan ekonomik yavaşlamaya tepki olarak kullandıkları işten çıkarma ve ücretsiz izin uygulamalarına katma değeri düşük olduğu değerlendirilen nitelsiz çalışanlarla başlamaktadır. Virüsün ülkeler arası yayılımını azaltmak amacıyla başvuru sınırlarının kapanması tedbiri göçmen işçilerin çalışma hayatını olumsuz düzeyde etkilemektedir. Kısa veya uzun dönemli olarak kendi ülkelerinden ayrılarak yabancı ülkelerde çalışan göçmen işçiler fiziksel olarak yabancı ülkelere ulaşmakta zorlanmaktadır. İşsizlik düzeylerinin yüksek seyrettiği pandemi döneminde ülkeler göçmen işçilerin çalışma hayatlarına yönelik sağladıkları haklar konusunda tereddüt göstermektedir. Kendi vatandaşına iş yaratmakta zorlanan özellikle gelişmekte olan ülkeler göçmen işçilere karşı daha agresif davranabilmektedir. Kadınların pandemi döneminde yaşadığı zorlukların başında faaliyetlerine son verilen okullar nedeniyle çocuklarına bakmak zorunda oldukları için işlerinden ayrılmak zorunda kalmalarıdır. Kısa çalışmayı tercih eden kadınların ücretlerinde de önemli düşüş yaşanmıştır. Ayrıca kendi hesabına temizlik, yaşlı ve bebek bakımı sektörlerinde çalışanlar işsizlik ile karşı karşıya kalmıştır.

Analizin pandemi döneminde çalışma hayatı değişimi bölümünde çalışma süreleri, dijital dönüşüm ve uzaktan çalışma konuları öne çıkmaktadır. Makalelerde analiz yapılan ülkelerin tamamında iş kayıplarına paralel olarak çalışma sürelerinde de azalma olduğu ortaya çıkmaktadır. İstisna olarak diğer sektörlerden ayrılan bilgi ve bilişim sektöründeki çalışanların fazla mesai sürelerinin arttığı görülmektedir. Pandemi çalışma hayatında dijital dönüşüm sürecini hızlandırmıştır. İşyerleri içerisinde çalışanların birbiri ile fiziksel temas halinde oldukları çalışma ortamını ifade eden geleneksel anlayış yerine tüm iş süreçlerinin bilgisayar yazılımları üzerinden takip edildiği yeni bir çalışma düzeni dizayn edilmektedir.

Çalışma hayatının dijital dönüşümü, işgücüne dijital yeteneklerini geliştirme zorunluluğu getirmiştir. Bu yönde işletmeler çalışanlarının mesleki ve teknik gelişimine katkı verecek eğitim uygulamaları düzenlemektedir. Sektörlerin her düzeyde nitelikli çalışan ihtiyacının artması ve evden-uzaktan çalışma uygulamalarının kullanılması, eğitim kurumlarında ya da iş yerinde gerçekleştirilen geleneksel eğitimin internet üzerinden yazılımlar ve diğer materyaller kullanılarak uzaktan eğitime düzenine evrilmesine neden olmuştur.

Pandeminin sosyal politika alanında etkileri, özellikle uzun süreli sözleşmesi olmayan çalışanların işlerine son verilmesi ve ekonomilerin yavaşlaması sonucunda ortaya çıkan işsizlik ile temel gelirlerin azalması sonucu sosyal yardımların artması olarak gerçekleşmiştir. Savunmasız çalışanlar olarak gruplandırılan göçmenler, gençler, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar, çalışma hayatında covid-19'un etkilerini ağır şekilde hissetmektedir. Birçok çalışan sağlık sigortası, eğitim ve gıda gibi ihtiyaçlardan oluşan sosyal güvenceye erişememektedir. Makalelerde istisnasız olarak tüm dünyada yoksulluğun arttığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Araştırma içerisinde işsizlik iki yönlü olarak işlenmiştir. Kendi ana başlığı altında işsizlik konusu işsizlik istatistikleri, dönemsel işsizlik, kent ve kırsal alan işsizliği alt başlıklarında incelenmektedir. Covid-19 pandemisinin etkileri altında incelenen işsizlik, ekonomik durgunluk sonrası yaşananlar ve savunmasız çalışanların işgücü kayıplarını konu almaktadır. Araştırma içerisinde işsizlik konuları birbiri ile ilişkilendirilmiş ve temaların keşfi sürecinde ana tema olarak atandığı görülmüştür. Bu durum makalelerde işlenen en önemli konulardan birinin işsizlik olduğu ortaya çıkarmıştır.

Birbiri ile ilişkili olan diğer iki başlık göç ile göçmen işçilerdir. İnsanların özellikle gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere daha iyi hayat şartları elde etmek amacıyla ayrılmalarını konu alan göç uygulamalarının yanında göç eden kişilerin çalışma hayatlarına özgün gelişmeler ve alınan tedbirler birlikte değerlendirilmektedir. Avrupa ülkeleri ve ABD başta olmak üzere göç alan ülkelerin pandemi dönemi öncesindeki göç olanaklarını zorlaştırdıkları ve göçmen işçilerin çalışma koşullarının zorlaştığı incelenmektedir. Bu durum niteliksiz göçmen işçiler açısından daha da vahimdir. Göçmen işçilerin yerli halkın kaçındığı işlerde istihdam edildikleri ve Covid-19'a orantısız şekilde daha fazla maruz kaldıkları ifade edilmektedir.

Araştırmada ortaya çıkan ana temalardan bir diğeri ücrettir. Genel olarak işsizlik, kısa çalışma ve ücretsiz izin uygulamaları sonucunda ücret dengesinin olumsuz yönde etkilendiği ortaya çıkmaktadır. Özellikle uzak doğu ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede asgari ücret artışlarının enflasyon artışı altında tutulması ya da dondurulması uygulamalarına rastlanmaktadır. Ücret başlığı altında gruplandırılan gelir konusunda evrensel temel gelir, eşit işe eşit ücret ve gelirlerin önemli düzeyde düştüğü konularına değinilmektedir.

Pandemi döneminde endüstri ilişkilerinin dönüşümü işgücünün verimliliği, küresel işbirliği, sosyal diyalog, toplu sözleşme ve ilgili yasalar başlıkları altında incelenmektedir. Makalelerde dayanışma, şeffaflık, adalet için güçlerin birleştirilmesi, sendikalar ile birlikte mücadele ve üç taraflı mutabakat için gerekli kanuni altyapının oluşturulması gibi konular ön plana çıkmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından uluslararası çalışma hayatı dinamiklerinin takip edildiği bültenler üzerinden gerçekleştirilen nitel veri araştırması sonucunda 2021 yılı içerisinde tartışılan konuların ana temalarının Covid-19'un çalışma hayatına etkileri, işsizlik, ücret, savunmasız çalışanlar ve endüstri ilişkilerinin dönüşümü olduğu tespit edilmiştir. Bültenler içerisinde uzaktan çalışma, çalışan yoksulluğu, sosyal güvenceye erişememe ve ayrımcılık başlıkları altında pandeminin olumsuz etkilerinin tartışıldığı ortaya çıkmaktadır. Karşı tedbirleri belirleyerek süreci yönetme çabası içerisinde olan devletlerin işletmelere, çalışanlara ve diğer sosyal taraflara ekonomik desteklerini artırdıkları ve daha fazla müdahaleci bir yöntem tercih ettikleri bir dönem yaşanmaktadır.

Gömülü teori deseninde kurgulanan örnek nitel veri analizi araştırmasında takip edilen aşamalar sonucunda ana temalara ulaşılmıştır. Oluşturulan temel kodlar ve yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan temalar kendi başlıkları altında tartışılmış ve dünya çalışma hayatının gelişmeleri incelenmiştir.

Araştırma içerisinde ilk kez oluşturulan örnek temel kodlama yapısı ile dünya çalışma hayatında ortaya çıkan en önemli sorunlar ve geliştirilen tedbirlerin sonuçları incelenerek rapor haline getirilmiştir. Desenin en önemli özelliklerinden birisi de yeni verilerin mevcut kod yapısına eklemeler yapılarak yeniden kullanılmasına ve araştırmayı geliştirmesine olanak vermesidir.

5. ÖNERİLER

Bilgi yığınları içerisinde anlatılmak istenen esas konulara ve ilk etapta görünmeyen gizli ana temalara ulaşmayı amaçlayan gömülü teori deseninde araştırma yapacak kişilere örnek veri setinin analizinde ortaya çıkan sonuçlardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Araştırmanın konusu, amacı ve yöntemi en başta doğru şekilde planlanmalı ve tüm aşamaları ile birlikte detaylı olarak tanımlanmalıdır. Herhangi bir araştırmanın plansız ve gelişigüzel olması verilerin toplanmasından analizin tamamlanmasına kadar geçen tüm süreçlerde karışıklığa neden olur.

- Gömülü teori deseni, araştırmacının kendi kuracağı temel kodlama yapısına göre dizayn edildiği için veri seti ve destekleyici literatür taramasının detaylı yapılmasını gerektirmektedir. Araştırmacının analiz edeceği konular hakkında ileri düzeyde uzman olması nitel araştırmanın hata payını azaltacaktır.

- Gömülü teorinin temelinde verileri konu başlıkları düzeyinde bölümlendirmek, bunları ana başlıklar altında birleştirmek, konular arasındaki ilişkileri tanımlamak ve tüme varımcı yaklaşım içerisinde ana temalara ulaşmak bulunmaktadır. Araştırmacı bu süreçleri bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımı vasıtasıyla takip etmektedir. Veriler ilk kaynağından toplanırken kodlanmakta, üzerinde küçük veri bölümlerine ilişkin notlar alınmakta, temel analizler yapılarak temel kod yapısı oluşturulmakta ve yazılım içerisindeki analiz yöntemleri kullanılarak ana temalara ulaşılmaktadır. Nvivo Nitel Veri Analizi Yazılımı içerisinde bulunan kelime sıklığı, metin arama, kümelenme analizi, kelime bulutları ve detaylı kodlama analizleri ile veri seti hakkında gelişmiş düzeyde araştırma yapılabilmektedir. Yapılacak araştırma genel çalışmanın konusu ve amacına uygun olarak seçilmeli ve bunlara göre uygulanmalıdır.

- Gömülü teori deseni verilerin toplanması aşamasında, kaynağında ve diğer tüm aşamalarda kodlamaya ihtiyaç duymaktadır. Veri seti genişledikçe kodlamanın gelişeceği dinamik bir yapı kurulmaktadır. Bu yapının sağlamlığı araştırmacının veri seti hakkındaki niteliği, ifadelerin doğru kodlara taşınması, kodların doğru ana başlıklar altında toplanması ve doğru analiz yöntemleri seçilmesi ile sağlanmaktadır.

- Yazılımın sadece nitel araştırma yöntemi aşamalarının uygulanmasına yardımcı bir araç olduğu unutulmamalıdır. Araştırmacı bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımının kullanımını bilmesinin yanında esas olarak veri analizi süreçlerine ve kullanılan desenin işlem adımlarına hâkim olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksakal, N. ve Kırkaya, İ. (2013) “Gömülü Teori: Spor Bilimlerinde Kullanılabilirliği” Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 8(1): 1-10
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013) “Nitel Araştırma Yöntemleri: Nvivo ile Nitel Veri Analizi. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Bingöl, U. (2020) “Türkiye’de Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Güncel Lisansüstü Programlarına Yönelik Nitel Bir İnceleme: 2008-2019 Yılları Arasındaki Doktora Tezlerinin Analizi. Çalışma ve Toplum Dergisi, 2020/3: 1501-1525
- Bulduklu, Y. (2019) “Eleştirel Çalışmalarda Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Gömülü Teori” Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, 1(1): 1-14
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2021) “Dış İlişkiler E-Bültenleri” <https://www.csgeb.gov.tr/yayinlar/bultenler/dis-iliskiler-e-bulten/> (15.09.2021)
- Charmaz, K. ve Belgrave, L.L. (2012) “Qualitative Interviewing and Grounded Theory Analysis.” The SAGE Handbook of Interview Research, The Complexity of Craft. SAGE Publications.
- Çelik, H., Başer Baykal, N. ve Kılıç Memur, H.N. (2020) “Nitel Veri Analizi ve Temel İlkeleri” Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 8(1): 379-406
- Ellis, D. (1993) “Modeling the Information-Seeking Patterns of Academic Researchers: A Grounded Theory Approach” The University of Chicago Press Journals- Library Quarterly, 63(4): 469-486
- Glaser, B.G. ve Strauss, A.L. (1967) “The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research” Aldine de Gruyter Yayınları. Berlin.
- İlgar, M.Z. ve İlgar, S.C. (2013) “Nitel Bir Veri Araştırma Deseni Olarak Gömülü Teori (Temellendirilmiş Kuram)”, İstanbul Sebahattim Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(3): 197-247
- İlgar, M.Z. ve İlgar, S.C. (2014) “Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Programları Kullanılması”, İstanbul Sebahattim Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(5): 31-78
- Pulla, V. (2016) “An Introduction to the Grounded Theory Approach in Social Research” International Journal of Social Work and Human Service Practice. Vol.4 No.4:75-81
- Silver, C. ve Lewins, A. (2014) “Using Software in Qualitative Research: A Step-by-Step Guide. Sage Yayınları. Londra.
- Tesch, R. (1990) “Qualitative Research: Analysis Type and Software Tools” Falmer Press Yayınları. Londra.

Turner, D. (2016) “Grounded Theory” <https://www.quirkos.com/blog/post/qualitative-grounded-theory-overview> (12.06.2021)

Yakut Çayır, M. ve Sarıtaş, M.T. (2017) “Computer Assisted Qualitative Data Analysis: A Descriptive Content Analysis (2011-2016)” Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 11(2): 518-544

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005) “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Güncelleştirilmiş, Geliştirilmiş 5.Baskı” Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yurdakul, I.K., Çolak, C. ve Yaman, N.D. (2016) “Nitel Veri Analizinde Adım Adım NVivo Kullanımı” Anı Yayıncılık, Ankara.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
